

VI. BALKÁN KONFERENCIA

– AZ EURÓPAI UNIÓ KAPUJÁBAN –

A konferencia ideje: 2023. november 17. (péntek)

A konferencia helye: A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ludovika Campus

Oktatási Központ Aula

Az Európai Unió bővítésének lehetősége folyamatos napirendi témát jelent mind a hazai, mind pedig az uniós szinten. A csatlakozó országok felkészültsége eltérő és a közösség is eltérő prioritásokat határozott meg a céljai között, mely lassuló bővítést eredményezett az elmúlt években. A konferenciára azon előadók jelentkezését várjuk, akik bemutatják a nyugat-balkáni országok felkészültségét (gazdasági, társadalmi, politikai szempontokat elemezve), illetve az EU abszorpciós képességét mutatják be. Az európaizáció témakörén túl a régió tagországainak Európa-politikájának és csatlakozás utáni teljesítményük bemutatásával foglalkozó jelentkezéseket is várunk, illetve a magyar kormány bővítéspolitikát támogató vizsgálatainak eredményeit.

Program:

Regisztráció: 8:30 – 9:00 Oktatási Központ, Aula

Megnyitó: 9:00 – 9:15 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK-EUTT egyetemi docens, szervező

1. szekció: A Balkán az Európai Unió kapujában

Idő: 9:15 – 10:45

Hely: Oktatási Központ, Aula

Szekcióvezető: Dr. Ördögh Tibor

Előadók:

Prof. Dr. Juhász József

Egyetemi tanár (ELTE-BTK, Történeti Intézet)

Az Európai Unió és a Nyugat-Balkán ma

Dr. Endrődi-Kovács Viktória – Adjunktus (BCE, GTI)

Tankovsky Oleg Tanársegéd (NKE, ÁNTK)

A nyugat-balkáni országok gazdasági és politikai felkészültsége az uniós csatlakozásra

Németh Ferenc

Kutató – Doktorandusz (Magyar Külügyi Intézet – BCE)

Lehet-e az EU új motorja az Európai Politikai Közösség?

Párducz Árpád

Junior Kutató (Migrációkutató Intézet)

Partnerség vagy kiszervezett felelősség? Az Európai Unió migrációs politikája a Nyugat-Balkán tekintetében

Dr. Firniksz Judit

Researcher (PPCU, Competition Law Research Centre)

Western Balkans: enlargement from the perspective of digital markets

Vita: 15 perc

Kávészünet: 15 perc (10:45-11:00)

2. szekció: Bosznia-Hercegovina

Idő: 11:00 – 12:15

Hely: Oktatási Központ, Aula

Szekcióvezető: Dr. Bíró László

Előadók:

Csáki Lilla Nemzetközi biztonság- és védelempolitika MA-hallgató (NKE)

Bosznia-Hercegovina államalkotó entitásainak nemzetközi külpolitikai kapcsolatai

Orosz Anna Kutató (Magyar Külügyi Intézet)

A nemzetközi jelenlét és az EU-csatlakozás perspektívái Bosznia-Hercegovinában az ukrajnai háború fényében

Dr. Bíró László Tudományos főmunkatárs (MTA-BTK, Történettudományi Intézet)

Srebrenica emlékezete a napi politikában

Fülöp Dóra Doktorandusz (NKE–HDI)

Erősödő radikális érzelmek a tagjelölt Bosznia-Hercegovinában

Vita: 15 perc

Állófogadás: 45 perc (12:15 – 13:00)

3. szekció: Koszovó és Szerbia

Idő: 13:00 – 14:30

Hely: Oktatási Központ, Aula

Szekcióvezető: Dr. Csapó Zsuzsanna

Előadók:

Horváth László Doktorandusz (KRE–ÁJK)

Szerbia európai uniós csatlakozásának nemzeti kisebbségi vonatkozásai – elvárások és realitások

Makai József Kommunikációs tanár (KJE)

Moszkva hangja: az orosz üzenetek és a szerbiai közvélemény

Lángné Petruska Szidónia Balkán kutató

Koszovó: az EU-integráció és a szuverenitás kérdései 2023-ban

Dr. Csapó Zsuzsanna Egyetemi docens (NKE, Nemzetközi Jogi Tanszék)

Az Európai Unió kapujában – Koszovó lehetséges felvétele az Európa Tanácsba. Kívül tágasabb? Belül nyájasabb?

Ármás Julianna Kutató (Magyar Külügyi Intézet)

Mennyibe kerül a párbeszéd? A brüsszeli dialógushoz való visszatérés kilátásai

Vita: 15 perc

Kávészünet: 15 perc (14:30 – 14:45)

4. szekció: Csatlakozás: tapasztalatok és buktatók

Idő: 14:45 – 16:15

Hely: Oktatási Központ, Aula

Szekcióvezető: Lőrinczné Dr. Bencze Edit

Előadók:

Lőrinczné Dr. Bencze Edit Tanszékvezető, habilitált főiskolai tanár (KJE)

Horvátország tíz éve az Európai Unióban: sikerek és kudarcok

Péter Tamás László Doktorandusz (PTE-FDI)

Horvátország, Bosznia-Hercegovina és az Európai Unió közötti viszony a Pelješac-híd tükrében

Dr. Harangozó Dániel Balkán kutató

Eltűnhet-e Észak-Macedónia EU-tagsága a Szkopje-Szófia-Brüsszel háromszögben?

Viola Cintia Kutató (Magyar Külügyi Intézet)

Úton a rendezés felé? - A bolgár belpolitikai fordulat hatással lehet-e Észak-Macedónia EU-s kilátásaira?

Dr. Egeresi Zoltán Tudományos munkatárs (NKE-SVKK)

Bulgária és az ukrajnai háború

Vita: 15 perc

Konferencia lezárása: 16:15 – 16:30 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK egyetemi docens, szervező.

ABSZTRAKTOK

Ármás Julianna,
Kutató (Magyar Külügyi Intézet)
Doktorandusz (Budapesti Corvinus Egyetem)

Mennyibe kerül a párbeszéd? A brüsszeli dialógushoz való visszatérés kilátásai

Az Európai Unió (EU) égisze alatt több mint 10 éve működő Belgrád–Pristina-dialógusra már egyre kevésbé lehet azt mondani, hogy megtorpant; lényegében 2015 óta működésképtelen állapotban van, melyet folyamatos válságok mélyítenek. Néhány napig (talán) áttörésnek tűnt a 2023 tavaszán tető alá hozott ohridi megállapodás, azonban az elmúlt fél év, illetve különösen az elmúlt egy hónap eseményei aláhúzták, hogy a dialógushoz való visszatérés nem érdeke sem a koszovói, sem a szerb félnek, az Európai Unió pedig nem tud normatív hatalomként fellépni.

Jelen előadás a „normatív Európa” koncepció definíciós keretéből kiindulva arra kíván rávilágítani, hogy míg a dialógus kezdeti éveiben az Európai Unió normatív erőt képviselt, addig az mostanra elfáradt. A narratíva ellenére, a dialógus másik két szereplőjéhez hasonlóan, az EU részéről is önérdékkövető magatartás figyelhető meg. Költség-haszon elemzést végezve a kutatás bemutatja, hogy nemcsak Koszovónak és Szerbiának jelent politikai tőkét a konfliktusos helyzet fenntartása, de az Európai Uniónak is kényelmes az aktuális állapot, így előrelépés rövid és közép távon nem várható.

Dr. Bíró László
Tudományos főmunkatárs (Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet)

Srebrenica emlékezete a napi politikában

Az Európai Unióhoz való közeledés egyik feltételének számít a nemzetek közötti megbékélés demonstrálása. Ugyanakkor sok évvel a srebrenicai gyilkosságok után még mindig nem csitulnak a kedélyek, mi több az akkori események újra napi politikai kérdéssé váltak. 2021. július végén két, ellentétes szándékú dokumentum jelent meg. A boszniai Szerb Köztársaság kormánya által létrehozott bizottság jelentése kimondta, hogy nem történt népirtás 1995 júliusában. A jelentés elismerte viszont, hogy több ezer bosnyákot megöltek 1995 júliusában, köztük hadifoglyokat is. A bűnöket viszont egyének követték el, nem pedig katonai egységek, mint például a Szerb Köztársaság Hadserege (VRS). Vladimir Inzko, a leköszönő főképviselő pedig – élve a nemzetközi szerződésekben biztosított jogával – törvényt hozott a népirtást tagadásának büntetéséről. Inzko azzal indokolta döntését, hogy morális kötelességének érezte hivatalából való távozta előtt olyan törvény bevezetését, amely tiltja a népirtás és a háborús bűnök tagadását (2021. július 31-én lépett életbe). Míg a bosnyák politikusok üdvözölték Inzko törvénymódosítását, a boszniai szerbek elutasították. A boszniai szerb parlament képviselői július 30-án határozatban kimondták: elutasítják a főképviselő döntését, valamint nem alkalmazzák az új törvénycikkeket a Szerb Köztársaságban.

Csáki Lilla

MA-hallgató (NKE HHK, nemzetközi biztonság- és védelempolitikai mesterszak)

Bosznia-Hercegovina államalkotó entitásainak nemzetközi külpolitikai kapcsolatai

1995-ben a Daytoni Békeszerződés aláírásával lezárult az országban zajló több éves háború, a szerződés negyedik melléklete tartalmazza az ország alkotmányát, amelyben a két államalkotó entitás szerepét meghatározza az alkotmányos rendszerben. A szerződés mindkét fél számára biztosítja az önálló bilaterális kapcsolatok létesítését harmadik felekkel, nemzetközi szerződésekhez, illetve nemzetközi szervezetekhez azonban csak konszenzussal csatlakozhatnak. A Republika Srpska vezetői számos alkalommal igyekeztek kihasználni a szerződés nyújtotta lehetőségeket arra, hogy önálló kül- és biztonságpolitikát folytassanak. Kifejezetten igaz ez, Milorad Dodik hivatalba lépése óta, akinek szeparatista törekvései beleillenek a szerb diaszpóra stratégiába. Ennek következtében, a szerb entitás igyekszik politikáját a szerb állásponttal harmonizálni, ami Bosznia-Hercegovina euro-atlanti integrációs törekvéseit sok esetben hátráltatja. Kiemelt fontosságúvá vált ez a témakör az orosz-ukrán háború kitörése után, különösen az EU-s szankciók bevezetése során, amely jelzés értékű a további csatlakozási lépések megtétele felé. A nyugati államok a jelenlegi helyzetet destabilizáló erőként értékeli Bosznia-Hercegovinában, így fontos szem előtt tartani, hogy Dayton és a nemzetközi jog keretein belül hol húzódnak a politikai törésvonalak és jelenthet-e mindez valós veszélyt az ország EU csatlakozására nézve.

Dr. Csapó Zsuzsanna

Egyetemi docens (NKE-ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék)

Az Európai Unió kapujában – Koszovó lehetséges felvétele az Európa Tanácsba. Kívül tágasabb? Belül nyájasabb?

Az előadás arra koncentrál, az orosz kizárást nem sokkal követően vajon lehet-e ismét az Európa Tanácsnak (ET) 47 tagállama Koszovó felvételével. Amennyiben Koszovó taggá válása realizálódik az ET-ben, könnyebben nyílhat az út Pristina előtt az Európai Unió felé is. S fordítva, az Európa Tanácshoz közeledés kudarca az EU-tagságbéli reményeket is porlaszthatja. Az előadás számba veszi az ET-taggá válás előtt tornyosuló jelenlegi akadályokat, csakúgy mint a Koszovó számára bizakodásra okot adó közelmúltbéli fejleményeket. Kitérünk továbbá arra, hogy az ET Miniszteri Bizottságában idén tavasszal a magyar külpolitika irányítói miként reagáltak – többeket meglepő módon –Koszovó tagfelvételi kérelmére. Lévéen az előadó nemzetközi jogász, arról is szólna, hogy Koszovó nemzetközi szervezetekbe való felvétele miként hat az államelismerés kérdéskörére.

Dr. Egeresi Zoltán
Tudományos munkatárs (NKE, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont)

Bulgária és az ukrajnai háború

Az előadás azt veszi górcső alá, hogy Bulgária hogyan reagált az orosz-ukrán háború 2022. február 24-én kezdődő újabb szakaszára kezdve a politikai nyilatkozatoktól a fegyvertámogatásokig. Egyúttal a konfliktus következményeit elemzi, mivel a bolgár belpolitika szereplői is különböző módon reagáltak az eseményekre, egy olyan helyzetben, amikor Bulgária éppen választási sorozatban volt. Ezzel szoros összefüggésben az Ukrajna és nyugati szövetségesi rendszere mellett felsorakozó Bulgáriát ért orosz lépések (így például a gázszállítás leállítása) hatásait, az ezek kivédésére tett bolgár intézkedéseket is felvázolja. Az előadás arra is kitér, hogy a bolgár lakosság hogyan éli meg a háborút, a közvélemény-kutatások tükrében mennyire változott az álláspontja. Végezetül a háború Bulgáriára vonatkozó geopolitikai következményeit mutatja be a délkelet-európai és fekete-tengeri kontextusban.

Dr. Endródi-Kovács Viktória
Adjunktus (BCE, Globális Tanulmányok Intézet)

Tankovsky Oleg
Tanársegéd (NKE, Közgazdaságtani és Nemzetközi Gazdaságtani Tanszék)

A nyugat-balkáni országok gazdasági és politikai felkészültsége az uniós csatlakozásra

A jelenlegi csatlakozási forduló a leghosszabb az Európai Unió (EU) történetében. Az EU bővítéspolitikájának további kihívása, hogy 2022-ben két új országgal, Ukrajnával és Moldovával bővült a hivatalos tagjelölt államok száma. Ezzel, illetve a nyugat-balkáni államok számára emlegetett új céldátummal (2030) az Európai Unió bővítéspolitikája új lendületet vett. Az előadás célja, hogy gazdasági, illetve politikai szempontból bemutassa a nyugat-balkáni államok felkészültségét a csatlakozásra. A koppenhágai kritériumok és az Európai Bizottság éves jelentéseiben megfogalmazott fő gazdasági és politikai csatlakozási szempontok mellett a kutatásunk nagyban épít Palánkai Tibor és Frank Schimmelfennig gazdasági integrációs, érettségi és felkészültségi elméleteire. A szerzők 2006 és 2022 között komparatív és kvantitatív módon vizsgálják a témát. Benchmark országgént Horvátországot veszik. A teljes kép érdekében a tanulmány a nemrég hivatalos tagjelölt állammá vált Moldova és Ukrajna felkészültségével is összehasonlítja a nyugat-balkáni államok felkészültségét. Fő eredményként kiemelendő, hogy habár a válságok ellenére minden nyugat-balkáni állam javítani tudta gazdasági és politikai integrációs felkészültségét a vizsgált időszakban, teljesítményük összességében elmarad Horvátországtól annak csatlakozása idején. Ez további reformokat tesz szükségessé a tagjelölt országokban. Eredményeink alapján Montenegró és Szerbia a legfelkészültebb a csatlakozásra, míg Albánia és Bosznia-Hercegovina a legkevésbé. Ukrajna és Moldova teljesítménye elmarad a nyugat-balkáni államokétól. A kutatási eredmények támogatják és kiegészítik az Európai Unió jelenlegi bővítési stratégiáját, illetve objektív alapot nyújtanak a fejlesztés- és gazdaságpolitikai döntések kidolgozásához és támogatásához is.

Dr. Firniksz Judit LLM, MSc
Researcher (PPCU, Competition Law Research Centre)
Doktorandusz (PPCU, Faculty of Law and Political Sciences)

Western Balkans: enlargement from the perspective of digital markets

The Western Balkans integration may have been following a similar path to that of the Central European countries, but alongside the obvious analogies, there is also an overarching difference fundamentally determining the character of the Western Balkan enlargement. This difference roots in the essential change which has taken place in the interpretative context of the economic criteria for accession: the functioning of the single market has gone digital and the EU regulatory environment for digital markets is still under development.

Compared to previous accession processes, this poses new challenges for the economic operators in the countries concerned in terms of how to cope with competitive pressures and market forces in the digital space. From this perspective, and primarily in the context of the Digital Agenda for the Western Balkans, the presentation focuses on the achievements and perspectives of the Western Balkan accession. In terms of the preparatory measures, a significant development can be identified in the field of the electronic communications infrastructure which is an essential prerequisite to the access to digital economy.

As for the perspectives, an emphasis is laid on the ‘concentrated’ approach applicable by the Western Balkan countries to the entry into the digital single market directly, i.e., by skipping several intermediate steps. In the meanwhile, the rationale for the global development of digital markets is forcing the EU member states and candidate countries to immediate cooperation to face the new challenges of technovation, as for instance the spread of artificial intelligence systems or the cybersecurity threats. Finally, it is also a key element of the overall scenario how the economic actors in our region can share their own experience and best practices with their Western Balkan partners as regards the infrastructural and economic issues relevant to digital markets.

Fülöp Dóra
Doktorandusz (NKE-HDI)

Erősödő radikális érzelmek a tagjelölt Bosznia-Hercegovinában

A Stabilizációs és Társulási Megállapodás a stabilizációs és társulási folyamat, azaz a Nyugat-Balkánnal kapcsolatos uniós politika részét képezi, és kijelöli az egyes országok Unióval fennálló kapcsolatainak általános keretét. Bosznia-Hercegovina stabilizációs és társulási megállapodása 2015. június 1-jén lépett hatályba. A Stabilizációs és Társulási Tanács minden évben következtetéseket fogad el a bővítésről, valamint a stabilizációs és társulási folyamatról, illetve értékeli a nyugat-balkáni partnerek európai uniós előrelépéseit.

Az Európai Bizottság 2022. október 12-én kiadott jelentése megállapította, hogy nem történt jelentős előrelépés a civil társadalom számára kedvező környezet kialakításában. A jelentés stabilitást veszélyeztető hiányosságként tünteti fel a Boszniai Szerb Köztársaság semlegességét az orosz agresszióval szemben, vitatva ezzel az EU-s nyilatkozatokhoz való igazodást és akadályozva az Oroszországgal szembeni teljeskörű szankciók bevezetését. Habár Bosznia-Hercegovina 2022. decemberében tagjelölti státuszt kapott, a Stabilizációs és Társulási Tanács 2023. júniusi ülésén újra megismételte egyértelmű elkötelezettségét Bosznia-Hercegovina egységes és szuverén országgént elképzelt uniós jövője mellett. Az Európai Unió bővítéspolitikájának célja a béke, a demokrácia, a jólét, a biztonság és a stabilitás megteremtése a kontinensen, ezért a Tanács felszólította a politikai szereplőket, hogy tartózkodjanak a provokatív, megosztó retorikától és cselekedetektől.

Miközben Bosznia-Hercegovina európai uniós jövője körvonalazódni látszott, a nyugati világ 2023. októberi, izraeli-palesztin konfliktusra adott válasza erős ellenreakciókat váltott ki a muszlim lakosságból, ami hosszútávon veszélyeztetheti az integráció érdekében tett erőfeszítéseket.

Dr. Harangozó Dániel
Balkán kutató

Eltűnhet-e Észak-Macedónia EU-tagsága a Szkopje-Szófia-Brüsszel háromszögben?

Az évtizedek óta húzódó macedón-görög névvita megoldása és a 2019-es francia vétó elhárítása úgy tűnt, hogy megnyitja az utat (Észak-)Macedónia hosszú ideje megrekedt európai uniós csatlakozási folyamata előtt. A Bulgária által, hivatalosan a macedóniai bolgár kisebbség helyzete miatt a csatlakozási tárgyalások megkezdésével kapcsolatos újabb vétó azonban ismét azzal fenyeget, hogy az ország csatlakozási folyamata hosszú évekre „befagyhat”, ahogyan az korábban a névvita esetében történt.

Előadásunkban bemutatjuk a macedón-bolgár vita történelmi-politikai hátterét, a megoldására 2022 évben előterjesztett francia javaslatot, valamint arra a kérdésre is keressük a választ, hogy a nyugat-balkáni térség „felértékelődése” az EU számára az orosz-ukrán háború után hozzájárulhat-e a két ország közötti, a macedón EU-csatlakozást akadályozó konfliktus megoldásához.

Horváth László
Doktorandusz (KRE–ÁJK)

Szerbia európai uniós csatlakozásának nemzeti kisebbségi vonatkozásai - elvárások és realitások -

Az Európai Unió új megközelítés szemléletét alkalmazó bővítéspolitikája a Nyugat-Balkán államaival, köztük Szerbiával is a teljes körű kisebbségvédelem jeleit mutatja akkor, amikor a koppenhágai kritériumok teljesítésére a csatlakozás előfeltételeként hivatkozik. A nemzeti kisebbségek problémái iránti érzékenységnek köszönhetően a közelmúlt tapasztalatai azt mutatják, hogy az általuk megfogalmazott igények a csatlakozási tárgyalások tematikájának részét képezhetik. E társadalmi csoportok tagjainak egy államon belüli helyzete szorosan összefügg a jogállamiság kérdéskörével, hiszen a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítását és azok gyakorlati megvalósulását a demokrácia és a jogállamiság helyzetének fokmérőjeként egyaránt számon tartják. Az írás célja, hogy tágabb kontextusban bemutassa, hogy Szerbia ezen elvárásoknak elméleti szinten már a csatlakozási tárgyalások megkezdését megelőzően a jogforrási hierarchia csúcsán, illetve a további vonatkozó törvények szintjén közel teljes mértékben megfelelt, illetve azóta is túlnyomórészt eleget tesz. További szándéka, hogy feltárja a jelenlegi szabályozás létrejöttének előfeltételeit és hátterét, valamint, hogy javaslatokat fogalmazzon meg a hosszútávú fenntarthatóságra.

Prof. Dr. Juhász József
Egyetemi tanár (ELTE-BTK, Történeti Intézet)

Az Európai Unió és a Nyugat-Balkán ma

Két évtizede a nyugat-balkáni háborúkat tárgyaló könyvünket a bizakodó gondolatsorral zártuk, hogy a térség végre elindulhatott a balkáni válságövezetből a fejlődőképes és EU-kompatibilis Délkelet-Európába vezető úton. Optimizmusunkat alapvetően három tényező motiválta: akkoriban mentek végbe a térségben a kelet-európai átalakulás „'89-es típusú” fordulatai (a Milosevics-rezsim bukása, a nyugati orientációjú antinacionalista pártok választási győzelmei Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában és Szerbiában), véget értek a harcok, az EU pedig elkötelezte magát a nyugat-balkáni bővítés mellett.

Húsz év távlatából sok minden másképp látszik. Nem mondhatjuk, hogy semmi sem történt, s nem mondhatjuk, hogy az EU-tagságnak ma lenne (értelmes) alternatívája. Elvileg fenn is áll a belépés/felvétel kölcsönös stratégiai célja, amint azt Charles Michel, az Európai Tanács elnöke az ezévi bledi fórumon augusztus végén egy lehetséges konkrét dátumot, 2030-at is nevesítve fejtegette. Ám a húsz éve legvalószínűbbnek látszó forgatókönyvvel szemben, miszerint a 2004/2007-es és a nyugat-balkáni bővítés között csak egyfajta fáziskésés lesz, az utóbbi igen elhúzódó folyamatá vált. Ezalatt sok szempontból teljesen más dimenziókat kapott a térség és az EU viszonya. Mennyiben más ma az az EU, amelybe a nyugat-balkáni országok belépnének? Mennyire EU-kompatibilisak jelen állapotukban a régió államai? S mi lesz, ha majd mindenki EU-tag lesz? Meghozhatja-e a közös gazdasági és politikai kerethez tartozás azokat a pozitívumokat, konfliktus-csökkentő hatást, fejlődési impulzusokat, amelyekben a bővítéspártiak reménykednek?

Lángné Petruska Szidónia
Balkán kutató

Koszovó: az EU-integráció és a szuverenitás kérdései 2023-ban

Azzal együtt, hogy 2022 decemberében benyújtotta csatlakozási kérelmét, a Nyugat-Balkán országai közül Koszovó áll a legtávolabb attól, hogy az Európai Unió tagállamává válhasson, ez pedig erősen összefügg vitatott nemzetközi elismertségével is. Az EU által facilitált, „mézesmadzagként” az EU-integrációt használó, 2011-ben indult Belgrád–Pristina politikai párbeszéd Szerbia és Koszovó kapcsolatának normalizálását tűzte ki célul, amit Szerbia EU-csatlakozásának feltételül is szabtak. Koszovó Szerbia általi, önálló államként való elismerése mindkét fél EU-integrációs folyamatát jelentősen előre mozdíthatná, ez azonban a belgrádi vezetés számára bizonyos bel- és külpolitikai okokból vállalhatatlan.

A geopolitikai fejleményekre tekintettel 2023 januárjától a nyugati hatalmak fokozott nyomást helyeztek a felekre az előrelépés érdekében, ám az ún. „európai javaslat”, majd az abban foglaltak végrehajtásához készült „ohridi menetrend” nem váltotta be a hozzájuk fűzött reményeket. Az olyan kulcsfontosságú kérdésekben, mint amilyen Koszovó Szerbia általi de jure, vagy legalább de facto elismerése, vagy a koszovói Szerb Községek Szövetsége/ Közössége megalakítása, az ellentétes álláspontokra, érdekekre és a felek kompromisszum-képtelenségére tekintettel továbbra sem körvonalazódik megoldás. Eközben a pristinai kormány esetenként a Nyugat elvárásaival is szembe menő lépéseket tett észak-koszovói jogérvényesítő képességének erősítése érdekében. Mindez a biztonsági helyzet eszkalálódásához, két esetben is évtizedek óta példátlan incidensekhez vezetett Észak-Koszovóban.

Előadásomban elsősorban a Nyugat és Koszovó viszonyának alakulását, illetve a második Kurti-kormány Észak-Koszovó integrálását célzó lépéseinek eredményeit kívánom áttekinteni és értékelni a 2023. év eseményeinek tükrében, illetve kísérletet teszek a jövőre vonatkozó forgatókönyvek felvázolására is.

Lőrinczné Dr. Bencze Edit
Habilitált főiskolai tanár, tanszékvezető (KJE, Nemzetközi Tanulmányok és Történelem Tanszék)

Horvátország tíz éve az Európai Unióban: sikerek és kudarcok

Horvátország hosszú és nehéz csatlakozási folyamat végén 2013. július 1-én lett az Európai Unió tagja. Az azóta eltelt tíz év számtalan sikert eredményezett, a közösségi intézmények munkájában és a döntéshozatali mechanizmusban való részvétele során elsajátította az uniós érdekérvényesítés fortélyait. Jelentős stratégiai céljai is megvalósultak, többek között a scengeni övezetbe és az eurozónához való csatlakozása, 2020 első felében pedig a soha nem látott világiárvány körülményei között sikeres uniós elnökséget zárt. S bár az állam uniós tagságának első évtizede a mérsékelt, de észrevehető gazdasági fejlődés időszaka volt, mégis elsősorban belső okok miatt, mint például a korrupció, az intézményi gyengeség és a gazdaság egyik szektorára való túlzott támaszkodás, nem tudta kihasználni a csatlakozásban rejlő lehetőségeket. A kedvezőtlen demográfia trendek párosulva az EU egyik legfőbb vívmánya, a személyek szabad mozgásával, mely nagyfokú kivándorlást eredményezett, mely jelenleg az ország egyik legakutabb problémája. Bár Horvátország és a „réggi” EU-tagállamok fejlettségi szintjében látható konvergencia figyelhető meg, mégis az egy főre jutó GDP vonatkozásában a 24. helyen áll. Az előző hétéves költségvetési ciklusban Horvátország volt az a tagállam, amely a legkevesebb forrást volt képes lehívni, a rendelkezésre álló összegnek mindössze 46%-át. Az előadás célja, hogy az uniós csatlakozás tizedik évfordulóján számba vegye a délkelet-európai állam sikereit és nehézségeit, valamint megvizsgálja ezek okait.

Makai József
Kommunikáció tanár (KJE, Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék)

Moszkva hangja: az orosz üzenetek és a szerbiai közvélemény

Az orosz-ukrán háború kitörése az ún. Nyugat-Balkán államaira is hatással volt. A szerbiai EU-csatlakozás ugyan már korábban elakadt, és vontatottan sem haladt, de a háború a belgrádi kormány helyzetét tovább bonyolította. Szerbia több mint húsz éve úgy próbál közeledni a politikai Nyugathoz, hogy szoros viszonyt tart fenn Moszkvával és Pekinggel. A szerbiai kormány a számára rendezetlen (vagy előnytelenül megoldott) koszovói helyzet miatt keres szövetséget azokkal az államokkal, amelyek a Nyugat gyengítésében érdekeltek. Ez felértékelte Szerbiát, és a Nyugat (elsősorban az USA) az ukrajnai háború kitörése után szerette volna megnyerni, és a kapcsolatokat még szorosabbra fűzni Belgráddal.

Ám Oroszország nem bízta a véletlenre, pusztán a politikai kapcsolatok alakulására a szerbiai pozícióit. Moszkva kiterjedt műveletet folytat Szerbia és a szerbek körében. Az orosz hatás a szerb diaszpórában is érezhető, különösen a Republika Srpskában és Crna Gorában. Oroszországot a szerbek nagy része a legfontosabb szövetségesnek tartja, Vlagyimir Putyin pedig a legnépszerűbb külföldi államférfi annak ellenére, hogy a szerb fegyveres erők a NATO-val szorosabb együttműködést folytatnak, mint Moszkvával és Minszkkal, az EU pedig lényegesen fontosabb gazdaságpolitikai partner.

A percepciók hadszíntéren folytatott csatát jelentős mértékben a média alakítja. A legfontosabb, a külföldnek szóló orosz kommunikációs gépezet, az RT és a Szputnyik kifejezetten aktív Szerbiában. Különösen azután lett fontos a szerbiai jelenlétük, hogy az EU megakadályozta a működésüket a Nyugaton, Moszkva pedig Szerbián keresztül próbálta meg befolyásolni a nyugati közvéleményt.

A tanulmány azt is vizsgálja, hogy Moszkva narratívája miként jelenik meg a szerbiai – sok egyéb problémával is küzdő – médiában, és miként alakíthatja a közvéleményt.

Németh Ferenc
Kutató (Magyar Külügyi Intézet)
Doktorandusz (Budapesti Corvinus Egyetem)

Lehet-e az EU új motorja az Európai Politikai Közösség?

Az Európai Politikai Közösség (European Political Community, EPK) egy olyan időszak „teremtője”, amelyben az EU számos külső és belső kihívástól terhelte. Ezen kihívások közé tartoznak az ukrajnai háború Európára gyakorolt hatásai, az EU intézményi-működési rendszerének reformjára való igény, a francia–német politikai tengely egyensúlytalanságai, illetve a bővítéspolitikai irányának és dinamikájának megválaszolatlan kérdései.

Ebben a helyzetben, 2022 őszén tartották az EPK első csúcstalálkozóját Prágában, amelyet félévenként újabb, legmagasabb szintű politikai összejövetel követ. A találkozók – és így az EPK – célja a kontinenst érintő (biztonság)politikai és gazdasági kérdések megvitatása, illetve egy olyan platform biztosítása a résztvevő országok számára, amely elősegítheti az EU megújításának folyamatát. Mennyire lehet azonban az EPK sikeres e folyamatban?

A kutatás középpontjában az áll, hogy az elmúlt másfél évben mennyire volt képes az EPK választ adni az EU-t érintő legfontosabb kihívásokra. Másképpen megfogalmazva: képes-e a francia kezdeményezésű, multilaterális fórum megfelelő platformmá válni a kontinenst érintő legfontosabb biztonsági és politikai kérdések rendezéséhez, egyben lehetséges-e, hogy az EPK az EU belső reformjának mozgatórugóvá váljon? Mennyire tudja emellett az EPK befolyásolni az EU bővítéspolitikájának dinamikáját?

Hipotézisem szerint jelenlegi formájában az EPK korántsem tud meghatározó szereplője lenni az EU problémáinak megoldásában. Ez alapvetően az platform multilaterális jellegéből, valamint az elvárások és kötelezettségek nélküli célmeghatározásaiból fakad, amely így nem alkalmas arra, hogy az EU belső reformjának motorjává váljon. Ami az uniós bővítéspolitikát illeti, nincs jelentős összefüggés az EPK találkozóival és a EU ezen szakpolitikája között; pozitívum viszont, hogy a potenciális és tagjelölt országoknak egy újabb fórum áll rendelkezésére az uniós tagállamokkal történő politikai szocializációhoz. Az EPK-nak ezek figyelembe vételével, egyfajta „európai G20-ként” azonban még meghatározó szerepe lehet az Európát érintő stratégiai kérdések államszintű megvitatásában, amennyiben a fórum valóban kiállja az idő (és a változó politikai környezet) próbáját.

Párducz Árpád
Junior kutató (Migrációkutató Intézet)

Partnerség vagy kiszervezett felelősség? Az Európai Unió migrációs politikája a Nyugat-Balkán tekintetében

A Nyugat-Balkán térsége már a 2015-ös migrációs válságot megelőzően is komoly migrációs kihívásokat jelentett az Európai Unió és tagországai számára, mint például a délszláv válság keltette menekülthullámok, vagy pedig a nagy számban érkező, majd pedig menedékkérelmet benyújtó koszovói állampolgárok. Azonban a 2015-ös migrációs válság merőben új helyzetet teremtett, melyre nem csak az Európai Unió, hanem a régió országai is különféle módokon reagáltak. Napjainkra a Nyugat-Balkán irreguláris migrációs kérdésekben az Európai Unió pufferzónájává vált, melynek elsődleges célja az Európai Unió külső határait érő irreguláris migrációs nyomás csökkentése. A kérdés fontosságát tovább növeli, hogy az irreguláris migráció kérdése olyan az európai integrációban hangsúlyosan megjelenő témával kapcsolódik össze, mint például a szervezett bűnözés. Az előadás célja, hogy az Európai Unió szakpolitikájának bemutatása mellett ismertessen olyan tagállamok és a Nyugat-Balkán államai között létrejött két vagy többoldalú megoldást, amelyek a jövőben döntően befolyásolhatják az Európai Unió migrációs politikáját a Nyugat-Balkán tekintetében.

Péter Tamás László
Doktorandusz (PTE, Földtudományi Doktori Iskola)

Horvátország, Bosznia-Hercegovina és az Európai Unió közötti viszony a Pelješac-híd tükrében

Horvátország és Bosznia-Hercegovina viszonya paradigmákkal és problémákkal teli kapcsolatrendszer. A két ország tekintetében nem beszélhetünk „hagyományos” és „pragmatikus” államközi relációról. A bosnyák államban a horvát államalkotó és alkotmányos etnikum, illetve Horvátország a daytoni békeszerződés betartásáért, Bosznia-Hercegovina területi és politikai integritásáért is felel. A boszniai „bellum omnium contra omnes” helyzet egyik, az utóbbi időben egyre hangosabb, aspektusa lett a horvátok és a bosnyákok közötti párharc. Ennek volt egy bel- és külpolitikailag jelentős vetülete a Pelješac-híd kapcsán kirobbant államközi vita. A Mali Ston- és a Neum-öböl találkozásánál épült műtárgy Horvátország számára szimbolikus, hiszen 300 év után egyesítette az országot. Bosznia-Hercegovina szemszögéből nézve ez a szimbolika antagonisztikus és a két ország között megbújó feszültségeket helyezte előtérbe. A híd tekintetében két jelentős geopolitikai érdek és cél ütközés látható: egy ország területi integritásának, valamint egy állam tengeri korridorjának kérdése.

Bosznia-Hercegovina számára kiemelten fontos az Európai Unió csatlakozás. A híd kapcsán is megkerülhetetlen az EU szerepe, mind horvát, mind pedig bosnyák tekintetben. Egyrészt az Európai Fejlesztési Bank nyújtotta a hitelt Horvátország számára az objektum építésében, másrészt a két állam közötti vita eldöntése az Európai Unión belül is kérdéseket vetett fel (nemzetközi jogi problémák tekintetében). Bosznia-Hercegovinában a bosnyák és a pro-boszniai belpolitikai oldal gyakran vádolja az EU-t a horvát érdekek piederesztálra emelésével, nem törődve a bosznia-hercegovinai (állami) érdekekkel. A Pelješac-híd ennek tekintetében is szimbolikával bír: vajon lesz-e Bosznia-Hercegovina, amely az Európai Unió „kapujában” van, és az EU-tag Horvátország között pragmatikus kapcsolat?

Orosz Anna
Kutató (Magyar Külügyi Intézet)

A nemzetközi jelenlét és az EU-csatlakozás perspektívái Bosznia-Hercegovinában az ukrajnai háború fényében

Bosznia-Hercegovina 2022. decemberben kapta meg az EU tagállamainak támogatását a tagjelölti státusz elnyeréséhez, amelynek háttérében elsősorban az ukrajnai háború teremtette új geopolitikai helyzet húzódott meg, és csak kisebb mértékben az országtól elvárt reformok tekintetében elért eredmények. Ugyanis ez utóbbiak a legjobb esetben is csak részsikereket takarnak. Ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy Bosznia-Hercegovina jelen állás szerint nagyjából Románia felkészültségi szintjén áll annak csatlakozási pillanatában, így nem csoda, hogy sokan már így is megkészt lépésnek tekintik ezt az EU részéről.

Ezzel párhuzamosan azonban komoly belpolitikai viharok tarkítják az ország mindennapjait, amelynek középpontjában az állam struktúrájáról és intézményeiről a bosznia-hercegovinai nemzetközi képviselő (s a mögé felsorakozó Nyugati szereplők) és Milorad Dodik, a boszniai szerb entitás elnöke közt folyó csörte áll. A fokozatosan eszkalálódó konfliktus eddig békés mederben maradt, ugyanakkor nem látszik, hogy bármelyik fél is hajlandó lenne meghátrálni.

Az előadás/ tanulmány célja, hogy megvizsgálja, hol tart jelenleg Bosznia-Hercegovina az uniós csatlakozási folyamatban, illetve, hogy arra milyen hatással van az aktuális belső vita, illetve az ukrajnai háború. Ehhez első körben értékelem az aktuális eredményeket, majd az említett két tényező által teremtett lehetőségeket, kockázatokat/veszélyeket és kihívásokat veszem górcső alá, hogy lehetséges forgatókönyveket határozzunk meg Bosznia-Hercegovina csatlakozási folyamatának folytatódása vonatkozásában.

Viola Cintia
Kutató (Magyar Külügyi Intézet)

Úton a rendezés felé? - A bolgár belpolitikai fordulat hatással lehet-e Észak-Macedónia EU-s kilátásaira?

Öt év után először tűnik úgy, hogy stabilizálódhat az állandó válságokkal küzdő bolgár belpolitika. A nemzetközi közösség támogatását élvező nagykoalíciós kormány Rumen Radev elnökkel szemben jött létre azzal a céllal, hogy korlátozza az elnök túlhatalmát, és helyreállítsa az alkotmányos egyensúlyt Bulgáriában. Az új kormány számos megoldhatatlannak tűnő belpolitikai kihívással néz szembe, azonban vannak olyan szenzitív belpolitikai ügyek, amelyeknek jelentős külpolitikai vetülete is van. Az egyik legfontosabb külpolitikai stratégiai kérdés Ukrajna támogatása mellett a macedón kérdés rendezése. Kérdéses, hogy az ideológiai szempontból sokszínű koalíciós kormány képes lesz konstruktívan viszonyulni a bolgár-macedón identitásvitához, amely egyúttal a bolgár vétó feloldását is jelentené szomszédja európai integrációjának útján. A nagykoalíció a konstruktív szomszédosságstratégiájával és a vétó esetleges feloldásával akár a politikai-társadalmi bázisát is erodálhatja Bulgáriában, amely komoly veszélyt jelentene az ország belpolitikai stabilitására. Milyen külpolitikai magatartás rajzolódik ki Észak-Macedóniával szemben a bolgár kormány elmúlt majd' fél évének külpolitikai cselekvései és a bolgár társadalom felé kommunikált kormányzati narratíva tükrében?

